Aanvaardingstoespraak van Gerrit Zalm als lijsttrekker voor de VVD bij de Tweede Kamerverkiezingen op 22 januari 2003.

De speech werd gehouden in Lunteren op 2 november 2002 (AV)

Ik dank u voor uw vertrouwen. Het is een eer om lijsttrekker te worden van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Er zijn veel inspirerende voorgangers. Ze staan allemaal in de liberale traditie en hebben tegelijk een eigen gezicht aan de partij gegeven.

Liberalisme is optimisme. Wij geloven dat mensen veel kunnen. Als je mensen vrijheid geeft dan kun je ze ook aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid. We geloven niet in een betuttelende overheid die wel weet wat goed voor ons is en regel op regel stapelt om vervolgens daarin verstrikt te raken bij de uitvoering. We geloven ook niet in groepsdwang of in organisaties die alles beter weten dan individuen. We willen keuzevrijheid voor zelfstandige mensen.

Als liberalen hebben we ook een duidelijke positie in het debat over waarden en normen. We hebben een liberale Grondwet waarin de essentie van de Nederlandse waarden en normen is vastgelegd. Het gaat dan om vrijheden als de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting, maar ook om de gelijkwaardigheid van man en vrouw en het niet discrimineren op grond van ras of seksuele voorkeur. We zullen deze waarden moeten verdedigen en uitdragen ook naar degenen die van buiten Nederland hier zijn komen wonen. Cultuurrelativisme is hier niet op z'n plaats. Wie hier wil en mag wonen zal niet alleen Nederlands moeten leren maar ook de kernwaarden van de Nederlandse samenleving dienen te aanvaarden en ernaar te leven. De integratie van allochtonen zal één van de grote opgaven van de toekomst zijn. Dit vereist in de eerste plaats een streng toelatingsbeleid om het probleem hanteerbaar te maken. Daarnaast zal veel meer aandacht nodig zijn om die kernwaarden van de Nederlandse samenleving ook tot die van de nieuwkomers te maken. De emancipatie van allochtone vrouwen is daarbij een bijzondere opgaaf. Daarom ben ik verheugd dat een bijzonder moedige intelligente allochtone jonge vrouw die over dit onderwerp heldere liberale opvattingen heeft, tot onze partij is toegetreden. Ayaan Hirsi Ali: ik heet je hartelijk welkom, je hoort bij ons.

De discussie over waarden en normen houdt niet op bij de wetten en de wetshandhaving. Beter dan wie dan ook weten liberalen dat niet alles van wettelijke regels mag worden verwacht. Ook buiten de wet zullen mensen moeten worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om fatsoenlijk en respectvol met elkaar om te gaan. Geen vrijheid zonder beschaving.

Geen vrijheid zonder veiligheid

Wie zich onveilig voelt is niet echt vrij. Veiligheid is wat mij betreft een topprioriteit. We zullen de komende jaren echt vooruitgang moeten boeken. Zoals we de begroting op orde hebben gekregen door meetbare doelen te stellen zo zullen we dat ook moeten doen bij het bestrijden van criminaliteit. Daarvoor zal extra geld moeten worden vrijgemaakt. Er zal ook efficiënter en flexibeler moeten worden gewerkt en worden geminderd op de bureaucratie. We zullen ook meer waardering moeten hebben voor burgers die lijf en goed verdedigen of anderen te hulp schieten die worden belaagd. Aansprekende dingen zijn hierover gezegd door Prins Bernhard en Johan Remkes. Om misverstanden te vermijden: we moeten niet toe naar een systeem waarin burgers voor eigen rechter gaan spelen. Maar de verhoudingen zijn wel zoek als een winkelier die een overvaller in de boeien slaat wordt vervolgd wegens wederrechtelijke vrijheidsberoving, of als een burger die in de tram tegen vandalen optreedt wordt vervolgd wegens openlijke geweldpleging. Het openbaar

ministerie zou er beter aan doen zich minder te richten op dit soort gevallen, maar zich bezig te houden met het vervolgen van diefstallen en berovingen. We zullen bij het onderwerp veiligheid ook soms tot onorthodoxe creatieve oplossingen moeten komen. Daarin past ook ons voorstel om de cocaïnelijn Curaçao-Schiphol lam te leggen. In plaats van het justitieel apparaat in Nederland over te belasten door de stroom cocaïnesmokkelaars, dient dit aan de bron te worden aangepakt. Een effectieve controle bij het instappen op Curaçao door Nederlandse douane en Marechaussee en als ultieme sanctie het intrekken van landingsrechten op lijnen waar regelmatig drugssmokkel wordt geconstateerd. Het moet ophouden en wel nu.

Geen vrijheid zonder welvaart

Ik herinner me nog levendig hoe Nederland er voor stond begin jaren tachtig. De economie was gehavend de koopkracht daalde, de jeugd had geen perspectief op werk, de werkloosheid was enorm en de overheidsfinanciën waren volledig uit het loodgeslagen. Het was in die tijd dat ik m'n geloof in de zachte oplossingen van de PvdA definitief kwijtraakte en de VVD voor mij in beeld kwam. De les van toen is dat tijdig ingrijpen en financieel-economische degelijkheid essentiële voorwaarden zijn voor een duurzame economische ontwikkeling. Het heeft twintig jaar geduurd voordat we de boel weer op orde hadden. Die financieel-economische degelijkheid is een onbetwist A-merk van de VVD! Bij de vorige verkiezingen was er niet veel waardering van de kiezer voor onze financieel economische degelijkheid. Die leek te gaan over een probleem uit het verleden dat nu toch wel was opgelost, zo werd er gedacht. Ik denk dat mensen nu beter door hebben dat de huidige welvaart niet onbedreigd is. We zullen ervoor moeten vechten. Een gezond bedrijfsleven en gezonde overheidsfinanciën zijn niet vanzelfsprekend maar zijn wel essentieel voor welvaartsgroei, voor werkgelegenheid en voor een degelijke pensioen- en oudedagsvoorziening. Nu doorpakken voorkomt straks nog grotere problemen. Het binnen een generatie aflossen van de overheidsschuld is geen boekhouders droom. Het is noodzakelijk om tegenover de toenemende lasten van de vergrijzing dalende rentelasten te stellen. De jeugd van nu zal voor ons de stijgende AOW-lasten moeten opbrengen. Om hen ook nog eens op te zadelen met een berg staatsschuld is ronduit immoreel.

Voor onze welvaart is ook de ontwikkeling van de Europese Unie van belang. Ook hier zou degelijkheid en zorgvuldigheid de leidraad moeten zijn. Ik heb daar zorgen over. Het stabiliteitspact dat voor Begrotingsdiscipline in de lidstaten moet zorgen komt meer en meer onder druk te staan. Een Commissievoorzitter die deze financiële veiligheidsgarantie "dom" noemt mag van mij nog vandaag met pensioen. De uitbreiding van de Europese Unie dreigt ook al niet volgens de afspraken te verlopen. Juist zo'n historische gebeurtenis dient solide te gebeuren en niet op basis van louter korte termijn politieke overwegingen overhaast te worden gerealiseerd. We staan als VVD hier geïsoleerd. Dat zij dan zo. Liever dan dat we over vijf á zes jaar het verwijt krijgen dat we zijn meegegaan in de golf van politieke consensus terwijl de negatieve gevolgen voor Europa, de toetredende landen en Nederland dan zichtbaar worden. We zijn hier geen Don Quichot maar het jongetje uit het sprookje dat zei: kijk de keizer heeft geen kleren aan.

Vrijheid is niet te lang wachten. Er wordt veel gewacht in Nederland. Er wordt niet alleen gewacht op de wachtlijst voor zorg, gewacht op een vergunning en gewacht op een plaatsje in de gevangenis, maar ook wordt er gewacht op de trein en gewacht in de file. Juist mobiliteit is nodig in een vrije samenleving en er is in een aanpak langs vele fronten nodig. Naast extra geld gaat het ook om doelmatiger werken, snellere procedures en wat sneller doorrijden waar het verantwoord kan.

Het politieke speelveld

Ik kan in deze speech niet alle onderwerpen behandelen. Wel is duidelijk dat de opstelling die de VVD kiest altijd te herleiden is tot liberale thema's.

Ik wil nu enkele opmerkingen maken over de politieke situatie. Het is te betreuren dat het kabinet zo vroeg is gevallen want er was een goed Strategisch Akkoord waar veel van ons gedachtegoed in terug is te vinden. Helaas was er op een gegeven moment geen vertrouwen meer dat de huidige coalitie nog tot een stabiel bestuur van het land kon leiden. Dat gebrek aan vertrouwen was er zowel bij het CDA als bij de VVD.

Bij het politieke landschap wil ik eerst iets zeggen over de PvdA. Het mag ook nu nog wel een gezegd worden dat we in de Paarse kabinetten samen met de PvdA en D66 veel zaken tot stand hebben gebracht. De overheidsfinanciën zijn op orde gebracht, er is een enorm herstel van werkgelegenheid gekomen, en er is een ingrijpende belastingherziening gerealiseerd, om maar eens wat te noemen. Maar er zijn ook nogal wat onderwerpen waar we met de PvdA weinig van onze doelen konden bereiken. De WAO en het vreemdelingenbeleid zijn sprekende voorbeelden maar ook de wijd verspreide weerzin bij de PvdA tegen wegenaanleg en tegen een liberaler ruimtelijk ordeningsbeleid mag er wezen. Het is niet realistisch te denken dat we nu plotseling wel goede zaken met de PvdA op die terreinen kunnen doen. Hoewel het nog onduidelijk is wie bij de PvdA de leiding gaat krijgen is één ding wel al duidelijk, het zal niet meer de PvdA van Kok zijn. Bij de algemene politieke beschouwingen nam de PvdA al afscheid van het door Kok in 12 jaar verbeterde imago op financieel terrein. Pleitte de PvdA in het verkiezingsprogramma nog voor "nooit meer een tekort" in september was men dat geheel vergeten en werd voor 1 ½ mld. euro aan ongedekte wensen ingediend. Daaraan is nu ook nog toegevoegd de beperking van de hypotheekrenteaftrek. Het is voor de bevordering van het eigen woningbezit essentieel dat er zekerheid wordt gegeven over het voortbestaan van de hypotheekrenteaftrek. In onzekere economische tijden zal het morrelen aan de hypotheekrenteaftrek zeer negatieve gevolgen hebben voor de woningmarkt. Een slecht voorstel dus, wel goed voor het politieke debat, maar het geeft eens te meer aan dat we de PvdA nu beter links kunnen laten liggen.

Over het CDA kan ik gelukkig positiever zijn. Uiteraard zijn er ook verschillen tussen VVD en CDA en die zullen in de komende maanden ook over het voetlicht komen. Wij hebben een kritischer benadering ten aanzien van Ontwikkelingssamenwerking, hebben geen blinde bewondering voor taken en doelmatigheid van de publieke omroep, we willen niet zomaar CAO's algemeen verbindend verklaren, we willen een sterk mededingingsbeleid, we zijn terughoudender bij het verschaffen van subsidies aan belangengroepen etc. Het CDA zal ook op onderdelen het Strategisch Akkoord willen veranderen. Het CDA zal waarschijnlijk de afschaffing van de OZB weer ter discussie stellen en het kwartje van Kok niet willen teruggeven. Die verschillen zijn normaal:de politiek is geen één pot nat en de vorige keer zijn we er ook uitgekomen. Voor mij is, ook vanuit de ervaring van de afgelopen tijd, duidelijk dat wij met het CDA verder willen. Het is een stabiele constructieve partij waar goed zaken mee te doen valt. In het verre verleden hebben we met het CDA ook wel minder gunstige ervaringen gehad als we met ze in een kabinet zaten. Toen gingen ze nog al eens in de Tweede Kamer met de oppositie in zee om het kabinetsbeleid links bij te buigen. In deze periode is daarvan niets gebleken en heeft men zich loyaal en correct opgesteld. Ik wil graag met het CDA verder.

Persoonlijk

Voordat ik ga afsluiten nog enkele persoonlijk opmerkingen. Toen ik in 1994 werd gevraagd om minister van Financiën te worden vond ik dat fantastisch. Ik heb acht geweldige jaren gehad en veel geleerd in die mooie baan. Ik ben de VVD daar zeer dankbaar voor. De meeste Nederlanders kennen me uit die tijd als die vrolijke man van het koffertje. Ik krijg tegenwoordig wel e-mails waarin mensen

schrijven: meneer Zalm u moet weer meer gaan lachen, u kijkt tegenwoordig zo ernstig. Nu was er de laatste tijd niet zoveel om te lachen maar ik verzeker u: dat komt wel weer goed. Wel moet ik u bekennen dat er één ding is waar ik niet goed tegen kan en dat is als mijn integriteit in twijfel wordt getrokken en ik word afgeschilderd als een bedrieger en een onbetrouwbaar type die dingen in scène zet. Dat raakt me want ik probeer mijn werk steeds zo te doen dat ik iedereen recht in de ogen kan kijken. Want als ik dat niet meer kan, dan durf ik niet meer in de spiegel te kijken. Ik hoop dat de politieke discussie weer snel over inhoud zal gaan.

Tot slot

De partij leeft, ik zie een geweldige activiteit en we zijn de frustraties van de verkiezingsuitslag goed te boven gekomen. Onze politieke lijn is degelijk en duidelijk liberaal en dat zal vrije en verantwoordelijke mensen aanspreken. We zijn optimisten die goede ideeën hebben voor de toekomst. Er zijn veel liberalen in Nederland, maar niet iedereen heeft dat zelf nog ontdekt. Laten we ons inzetten voor die ontdekking.